

Кудин С. І.
доцент кафедри економічної теорії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
м. Львів, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-290-9-12>

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Глибинні зміни які відбуваються в світовій економіці в результаті глобалізації все частіше вказують на те, що традиційні конкурентні переваги територій пов'язані з природними ресурсами чи нагромадженим капіталом втрачають свою роль в економічному розвитку. Для побудови успішних країн вагоме значення має регіональний розвиток, який спрямований на ефективне використання місцевих ресурсів з метою досягнення суспільного добробуту сьогодні та підтримання потенціалу для майбутніх поколінь на основі злагодженої роботи між місцевою громадою та державними органами управління, які здійснюють заходи регіональної політики.

Починаючи з 2015 року державна регіональна політика в Україні набула європейських рис і області отримали можливості планувати та фінансувати власний розвиток, посилюючи роль громад.

В результаті прийняття Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 [1] роки були зроблені важливі кроки в площині правового регулювання процесів, що наближають підходи державного регулювання розвитку регіонів до європейських стандартів. Зокрема, це запровадження принципів «смайт- спеціалізації» у вітчизняну практику.

«Смайт-спеціалізація» (Smart Specialisation Strategy) – це концепція, заснована на ідеї інноваційного регіонального розвитку країн Європейського Союзу, покликана сприяти економічному зростанню в регіонах через краще розкриття його потенціалу. Важливою складовою концепції є партнерство між представниками, влади, громадськості, бізнесу та науково-технічних установ і саме держава виступає ініціатором такої співпраці, оскільки в такий спосіб найповніше можна розкрити основні напрямки спеціалізації регіонів.

В країнах Європейського Союзу стратегії «сма́рт-спеціаліза́ції» були затверджені 2013 року і відтоді зростаючий інтерес до цієї сфери проявився у фінансуванні з боку Європарламенту у сотнях мільйонів євро. Фокусування на спеціалізації регіонів з інноваційним прицілом визначився як пріоритетний і був відображений у єдиному методичному документі ЄС – «Керівництві по розробці дослідницьких та інноваційних стратегій розумної спеціалізації» [4].

Такий підхід передбачає розподіл повноважень між різними рівнями управління: на національному відбувається аналіз варіантів, розробка стратегій, верифікація пріоритетів. Вже на регіональному рівні безпосередньо обираються варіанти інноваційного розвитку, створюються відповідні структури, які безпосередньо відповідають за впровадження задекларованих позицій.

Чому стратегія «сма́рт-спеціаліза́ції» є прийнятною та важливою для вітчизняних реалій і може стати рушійною силою для розвитку регіонів країни?

Якщо оцінювати довоєнний стан економіки України, то більшість галузей характеризувався низькою конкурентоспроможністю та слабкою організаційною та продуктовою інноваційністю. До повномасштабного вторгнення на територію України вже були спроби організувати прості форми розумної спеціалізації, зокрема у 2014–2016 роки, в межах програми розвитку, інтеграції та управління дослідницького центру «Європейської комісії з розвитку та інновацій». Було визначено три регіони, які визначалися як пріоритетні: Одеська, Запорізька та Харківська області.

Зокрема Одеська область має пріоритети розвитку залізничного транспорту і транспортної галузі. Інноваційний потенціал області зосереджений в галузях харчової промисловості, хімічної, виробництво обладнання для сільського господарства і медичного призначення.

Запорізька область відзначається галузями ремонту та обслуговування металевих виробів, у виробництві чавуну та сталі, продуктів нафтопереробки, а також повітряних і космічних літальних апаратів.

В Харківській області визначено три лідируючі галузі: виробництво абразивів, комп'ютерне програмування, виробництво машин військового та спецпризначення.

Враховуючи, що вказані області зазнали значних руйнувань під час повномасштабного вторгнення, то в майбутньому вони потребуватимуть деталізованої інвентаризації та розбудови вже на нових засадах інноваційного розвитку.

Проте незважаючи, що даний напрям регіональної політики держави мав ще невеликий термін реалізації, він актуалізував проблеми реформи публічних інституцій, які зможуть вести конструктивний діалог між усіма зацікавленими сторонами серед яких недовіра та слабка культура співпраці. Оскільки програми, котрі існували до 2020 року передбачали розвиток практично всіх регіонів і акцент ставився на великі виробництва, котрі є податкоспроможними. То в сучасних умовах акцент змістився на підтримку малого і середнього підприємництва в межах процесу підприємницького відкриття Entrepreneurial discovery process (EDP), який і лежить в основі розумної спеціалізації.

Міністерство економіки України ініціювало нові засади промислової політики і в проекті «Стратегія розвитку промислового комплексу України до 2030 року» в якому вже вдалося врахувати регіональні особливості і поєднати принципи смарт-спеціалізації, децентралізації та кластерної політики. Важливо зазначити, що до проекту залучені підприємства малого та середнього бізнесу, а також спостерігається сприяння до створення національних та міжрегіональних кластерів на основі запровадження міжнародного досвіду [3, с. 23].

Відповідно в Україні актуальним постає питання фінансування проектів регіонального розвитку, особливо в сучасних реаліях повномасштабного воєнного вторгнення, адже потреби відновлення інфраструктури перетягують на себе значну частину фінансових ресурсів. На початок 2022 року було розроблено понад 100 проектів, вартістю 31,5 млрд грн, терміном реалізації до кінця 2023 року, які буди базовані на принципах розумної спеціалізації регіонів. Серед джерел фінансування проектів смарт-спеціалізації в Україні виділяють :кошти державного бюджету; кошти міжнародних фінансових організацій; кошти приватних інвесторів; власні кошти підприємств [3].

Найвагомішим фінансовим інструментом є Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР), який фінансує пріоритетно на конкурсних засадах ті проекти та програми, які відповідають Державній стратегії регіонального розвитку.

Важливим напрямком регіонального економічного розвитку є підтримка та сприяння утворення суб'єктів малого та середнього підприємництва і в цьому контексті слід згадати про успішну державну програму компенсації процентної ставки за наданими кредитами для розвитку МСБ. Йдеться про програму «Доступні кредити 5-7-9%» яку

впроваджує Фонд розвитку підприємництва і вона суттєво спрощує доступ суб'єктів МСБ до мікрокредитів.

Ще слід звернути увагу на зростаючу підтримку в останні роки міжнародних фінансових організацій, зокрема технічна допомога і реалізація грантових донорських програм. Серед них вагоме місце займає підтримка Європейського Союзу, який реалізує в Україні проект «Фінансування малих та середніх підприємств у рамках Східного партнерства – Етап II» із загальним обсягом – 5,2 млн євро.

Як бачимо можливостей для розвитку регіонів та залучення коштів на впровадження інновацій в Україні з кожним роком стає все більше, після Перемоги в перспективі різноманітні можливості будуть зростати, єдине питання яке постає, чи зуміємо ми організувати конструктивний діалог між усіма зацікавленими сторонами, щоб вивести траєкторію розвитку вітчизняної економіки на новий інноваційний рівень.

Література:

1. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.01.2023).

2. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm (дата звернення 21.01.2023).

3. Територіальний розвиток і регіональна політика. Стимулювання розвитку регіонів на засадах смарт-спеціалізації: бар'єри та механізми імплементації: наукова доповідь / наук. ред. д.е.н.,проф. Сторонянська І. З. Львів, ІРД НАНУ. 2021. 155 с.

4. European Commission (2014) National/Regional Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3). URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/84453/RIS3> (дата звернення: 18.01.2023).